

GRUDZIĄDZKA

W Imię Boże!

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!

Za Wiarę i Ojczyznę!

Proces więźniów brzeskich.
Trzynasty dzień rozprawy.PIERWSZY ŚWIADEK
W SPÓDNICY.

W trzynastym dniu procesu b. więźniów brzeskich pierwsza zeznawała p. Boczkowska, agentka policji politycznej. Okazuje się, że między jej zeznaniami w sądzie a zeznaniami u sędziego śledczego istnieje szereg sprzeczności. Agentka bardzo słabo orientuje się w kwestjach politycznych, na przykład nie wie, co to jest C. K. W. (Centralny Komitet Wykonawczy P. P. S.), na pytanie, kiedy był kongres Centrolewu, odpowiada: 14 września, na pytanie, ile było Sejmów, mówi że trzy...

Takich świadków oskarżenia obrońca bardzo lubi.

WTEDY NIE PAMIĘTAM, TERAZ PAMIĘTAM.

Następnie zeznawał wywiadowca Delbostowicz, którego zeznania obciążają głównie posła Barlickiego.

— Byłem raz — mówił św. Delbostowicz — na akademii PPS, na Bródnie. P. Barlicki mówił wówczas, że Marszałek Piłsudski za czasów zaborczych organizował robotników, a obecnie znajduje się w stanie zupełnej niepoczytalności. O rządzie osk. Barlicki wyraził się, iż jest zgnitym parkanem, którego wystarczy kopnąć, żeby się przewrócił. Ministrów nazwał manekinami, wzywając jednocześnie zebranych do organizowania się, gdyż nadechdzi koniec dyktatury i na ulicy decydować się będą dalsze losy.

Na wiecu PPS, przy ul. Leszno przemawiał niejaki Wysocki. Twierdził on, że w armji nastąpi reorganizacja, że w najbliższym czasie trzeba będzie zdobyć Belweder i wypędzić Marszałka Piłsudskiego. Zarówno Wysocki, jak i inni socjaliści wzywali do walki i usunięcia rządu przemoca.

Przewodniczący: Czy świadek mówił o tem zebraniu z mową pos. Barlickiego u sędziego śledczego.

Świadek: Nie, zapomniałem, tyle było tych zebrań...

Przewodniczący: A dlaczego świadek teraz o tem mówi?

Świadek: Bo sobie przypomniałem.

PRZYKRE PYTANIA.

Adw. Berenson: Pan wie, kiedy posłów wywozili do Brześciu?

Świadek: Tak, we wrześniu.

Adw. Berenson: A kiedy pana badano u sędziego śledczego?

Świadek: W listopadzie 1930 r.

Adw. Berenson: Jeśli badano pana w listopadzie, kiedy poseł Barlicki był już w Brześciu, to dlaczego pan tak ważnych szczegółów o jego działalności nie powiedział?

Świadek: Widocznie zapomniałem.

Adw. Berenson: A teraz kto je panu przypomniał?

Świadek: Teraz to sam sobie przypomniałem.

Adw. Berenson: A czy powiedział pan u sędziego śledczego o tym człowieku, co to miał partyjny rewolwer na zebraniu partyjnym?

Świadek: Nie przypominam sobie.

Adw. Berenson: Proszę sąd o stwierdzenie, że o tem świadek nie mówił.

Przew.: Tak, nie mówił.

Adw. Berenson: A o tem, że ten osobnik mówił o Dolinie: „będzie gorąco“ mówił pan sędziemu?

Świadek: Nie przypominam sobie.

Adw. Berenson: Proszę również o stwierdzenie, że i tego świadek nie mówił sędziemu śledczemu.

Dlaczego więc świadek o takich najważniejszych rzeczach nie mówił? Świadek milczy.

Adw. Nowodworski: Proszę o stwierdzenie, że świadek o pochodzie mającym wypędzić marszałka Piłsudskiego nie mówił w śledztwie.

Dalej zeznawał świadek Karkowski. W czasie zeznań tego świadka zaszło starcie z prokuratorem, które tu przytaczamy:

EGZAMIN GRZECZNOŚCI
PROKURATORA.

Po zeznaniach pyta przewodniczący: Gdzie pan słyszał przemawiającego osk. Dubois?

Świadek: Przeważnie na zebraniach T. U. R.-a. Dubois mówił, że klasa robotnicza już niedługo będzie musiała wystąpić, gdyż z rządu nikt nie jest zadowolony.

— Czy osk. Barlicki mówił coś o policji?

— Tak, że w razie wystąpienia części policji porzuci broń — z resztą damy sobie radę.

Prok. Grabowski: Czy Barlicki wyrażał się łącząc, czy przyzwolicie o pieniędzach, wydanych przez min. Miedzińskiego.

Świadek: To było podrywanie autorytetu rządu.

Prok. Grabowski: Ale czy Barlicki wyraził się ordynarnie, czy przyzwolicie?

Na ławie oskarżonych poruszenie. Wstaje pos. Barlicki.

PROTEST.

Pos. Barlicki: Protestuję przeciwko formie zwracania się pana prokuratora do mnie przez „ty“. Niech p. prokurator mówi: oskarżony Barlicki, jak przyjęte jest w sądzie, albo niech mówi tak, jak w kulturalnym środowisku jest przyjęte.

Przewodniczący: Ja nie mogę uczyć prokuratora zachowania form.

Dr. Pragier: Bardzo słusznie, przyzwoitego zachowania się powinni go byli nauczyć w domu.

Prok. Grabowski: A jak Dubois mówił?

Wrzawa na ławie oskarżonych wzrasta.

Adw. Sterling: Proszę o zaprotokolowanie, że p. prokurator użył zwrotu: Dubois.

Świadek (odpowiada na pytanie prokuratora): Pan poseł Dubois...

Adw. Rudziński (z miejsca): Świadek jest grzeczniejszy.

Przew. Hermanowski: Ja nie mogę wpływać na p. prokuratora.

Adw. Jarosz: Może jednak p. przewodniczący wpłynie.

Pos. Ciolkosz (z miejsca): Tak nawet w Brześciu do nas nie mówiono.

Z ławy oskarżonych padają różne okrzyki, ginące wśród ogólnej wrzawy na sali.

Adw. Barcikowski: Proszę o zaprotokolowanie oświadczenia osk. Barlickiego co do formy zwracania się przez „ty“ do oskarżonego przez pana prokuratora oraz odpowiedź p. przewodniczącego, że „nie może uczyć p. prokuratora zachowania formy“.

Przew. Hermanowski: Proszę nie wykrzykiwać.

ŚWIADEK BYŁ ZMECZONY.

Adw. Berenson: na pytanie wiceprokuratora świadek odpowiedział, że „prowincja podaży na pomoc robotnikom Warszawy“. Czy to świadek słyszał na własne uszy, czy to jest przypuszczenie?

Świadek: Na własne uszy.

Adw. Berenson: Dlaczego świadek nie zeznał tego u sędziego śledczego?

Świadek: Kiedy mnie p. Demant badał, byłem taki zmęczony, po służbie w nocy...

Okazuje się, że zeznania świadka pisał p. sędzia Demant, a świadek podpisał je. W pokoju, gdzie świadka badano, nikogo więcej nie było.

Adw. Berenson: Przemówienie osk. Barlickiego odnośnie p. min. Miedzińskiego, czy to było „krytyka“, czy „lżenie“?

Świadek: Ostra krytyka, ale to podniecało...

Adw. Berenson (wtrąca) „że zadużo pieniędzy wydano na papierosy“

OŚWIADCZENIE P. WICE-PROKURATORA.

Adw. Jarosz: Czy Barlicki nie mówił, że trzeba bronić Konstytucji przed zamachem.

Prok. Grabowski powstaje i stwierdza, iż adw. Jarosz również powiedział do oskarżonego poprostu — Barlicki.

Adw. Jarosz — ale ponieważ ja to mówię, to nie jest obraza.

Prok. Grabowski — Ja także oświadczam, że nie miałem na celu dotknięcia oskarżonego, a forma, którą używam jest to zwykła forma, którą i nadal będę stosował.

Adw. Barcikowski: A gdyby do pana mówiono poprostu Grabowski? (Na sali znowu wrzawa).

Adw. Jarosz: Pomimo pierwotnej rejterady p. prokuratora i pomimo, że p. przewodniczący udzielił satysfakcji dla oskarżonego, p. prokurator stwierdza, że w dalszym ciągu będzie swoją formę stosował.

Prok. Grabowski: Nie było mojej rejterady.

Wkrótce potem prok. Grabowski mocno zdenerwowany wstaje z miejsca i opuszcza salę.

ZEZNANIA B. KOMENDANTA
MILICJI.

Następnie zeznawał świadek Czesław Rozum, b. zastępca komendanta milicji PPS, na Woli. Świadek odpowiadając na pytania przewodniczącego

go zeznaje, że nic nie wie o tem, żeby w partji była broń partyjna. Jak kto ją miał, to swoją prywatną. Co do uzbrojenia milicji, to świadek twierdzi, że miała ona broń również chyba własną. O projekcie wystąpienia milicji czynnie przeciw rządowi nie słyszał. Za dowódców milicji uważał Dziegielewskiego i Chodyńskiego, pos. Arciszewski mało się udzielał.

Prok. Rauze: Ilu było milicjantów w pańskiej dzielnicy.

Świadek: 40—60-ku.

Adw. Berenson: Co było tematem odpraw komendantów milicji?

Świadek: Objasniono nas jak należy organizować i przeprowadzać wiece, pochody, jak się zachowywać na ulicy w momencie pochodu itp.

ZEZNANIA B. INSTRUKTORA
MILICJI.

Najwięcej poruszenia wywołało na sali zeznanie świadka Zróbika Ryszarda, urzędnika Kasy Chorych a b. instruktora milicji PPS.

„Zróbik zeznania swe zrazu składał głosem cichym, ale spokojnym. — Kiedy prokurator zaczął go indagować, Zróbik zaczął zdradzać pewne zdenerwowanie; odpowiadał z trudem, długo się zastanawiał nad odpowiedziami (przeważnie przeczącymi) na pytania, które zmierzały do ustalenia, iż milicja była niejako siłą zbrojną PPS., wojskiem partyjnym.

Kiedy przyszła kolej na pytania obrońcy, Zróbik już z trudem panował nad sobą. Mec. Berenson zaczął wypytywać świadka o powodach, które go skłoniły do napisania owego listu czy był aresztowany, czy był ofiarą represyj itd.

Pod wpływem widocznie bolesnych dla świadka wspomnień z okresu, kiedy dla otrzymania posady i uwolnienia się od prześladowań, musiał zdradzać partję, świadek załamał się ostatecznie. Zaczął się trząść nerwowo, gardło mu ścisnął szałoch — jeszcze chwilę a omdlałby...

Przejmująca cisza, zaległa salę sądową. Jeden z obrońców poprosił o krzesło dla Zróbika. Przewodniczący zarządził przerwę. Uplynieło kilkanaście sekund, zanim zamaria sala ocknęła się.

Po przerwie już tylko dwa trzy pytania padły z ław obrony pod adresem Zróbika, nieco już uspokojonego.

— Czy pisał pan ów list pod wpływem — zapytał mec. Berenson.

— Tak, pod pewnym wpływem... — ledwo dosłyszalnie odrzekł Zróbik.

— A po tym liście otrzymał pan posadę?...

— Tak — i znowu plecy Zróbika kurezowo się ściągnęły...

Inni obrońcy rzekli się pytań. — Zróbik wyszedł powoli z sali; tragiczna postać człowieka, który się załamał w ciężkiej chwili, który wyrzekł się idei dla posady i spokoju, którego zniszczyły sanacyjne metody walki politycznej; człowieka pożałowania godnego, targanego wyrzutami sumienia“

Stosunek Stronnictwa Ludowego do budżetu.

Przemówienie p. posła Michała Róga

Prezesa Klubu Parlamentarnego Stronnictwa Ludowego

na posiedzeniu Sejmu w dniu 6 listopada 1931 roku przy debacie budżetowej.

ZAGADNIENIE KLESKI GOSPODARCZEJ.

Wysoka Izbo!

Nie sprawdzają się przepowiednie tych optymistów, a należał do nich i poprzedni Minister Skarbu, którzy twierdzili, że światowy kryzys gospodarczy zostanie wkrótce opanowany. Przeciwnie, kryzys pogłębia się i rozszerza coraz bardziej.

Są ekonomiści, którzy dowodzą, że znajdujemy się dopiero u wstępu ciężkiego kryzysu dewastacji (zburzenia) ekonomicznego rozwoju świata. Najcięższa walka ze skutkami kryzysu gospodarczego, zdaniem tych ekonomistów, jeszcze się nie rozpoczęła.

Rzecz zrozumiała, że pytanie, jakie były i są przyczyny światowego kryzysu gospodarczego, zajmuje polityków i ekonomistów we wszystkich krajach. Liga Narodów wyloniła nawet osobną komisję, do badania tej sprawy pod przewodnictwem Szweda Ollna. Wszyscy godzą się na jedno, że główną przyczyną światowego kryzysu gospodarczego jest nadprodukcja w rolnictwie i przemyśle.

WZMOŻENIE PRODUKCJI.

Oslabioną wytwórczość i handel podczas wielkiej wojny świat postawili odbudować z całą mocą w pierwszych 10-ciu latach powojennych. Pod uprawę zbóż zajęte zostały nowe olbrzymie obszary. Powstały nowe gałęzie przemysłu, stare rozbudowano i rozróżdło. Każde państwo chciało wyścigać się samo sobie pod względem gospodarczym i nie tylko wystarczać samo sobie, ale chciało eksportować, tak, że nastąpiła nieznana dotąd międzynarodowa walka konkurencyjna. — Wzmożenie się produkcji spowodowało podniesienie się ogólnego poziomu życiowego niektórych warstw społeczeństwa.

RADOSNA TWÓRCZOŚĆ W POLSCE

Wojenna i powojenna ideologia, wojenna i powojenna moralność umożliwiła bogactwo się jednostek i całych grup społecznych. Obok pojedynczych osób zwiększały swoje budżety gminy, związki, miasta, powiaty i państwa. System kredytowy zmienił się. Zaciągano długi na prawo i na lewo. Przypuszczano, że stan ten będzie długotrwały. W Polsce mówiono, że jest radosna twórczość, a jeden z najwyższych dygnitarzy państwowych powiedział wtedy: Byczo jest! (Głos na ławach B.B.: Niech Pan coś nowego powie.)

JAK JEST W POLSCE?

Ale nie we wszystkich państwach ten kryzys i jego objawy są jednakowe. W poszczególnych państwach rządy przez umiejętną gospodarkę łagodziły objawy tego kryzysu. Jak jest w Polsce? Twierdzimy, że gdyby nie radosna twórczość obozu rządowego, gdyby nie rozrzutność i gdyby nie nieodpowiedzialne rządy przed społeczeństwem, to niewątpliwie kryzys nie dałby się u nas tak odezuwać, jak obecnie. Życie gospodarcze nie słucha rozkazów. Powinni niem kierować ci, którzy się na tem znają.

RZĄDY GENERALÓW I PUŁKOWNIKÓW.

Można n. p. być bardzo dobrym generałem w wojsku, można umieć sprawnie stawać na baczność, można umieć znakomicie składać raport przed pomnikiem Poniatowskiego, ale to nie są jeszcze dostateczne kwalifikacje na kierownika wielkiej państwowej instytucji finansowo-gospodarczej. Można też być znakomitym, sumiennym prawnikiem, ale kiedy się zostaje ministrem skarbu, gdy się nie miało

tem z temi rzeczami do czynienia, to i 4 wiceministrów nie bardzo pomaga. Sprawdza się tylko staro-przysłowie, że „gdzie kucharek sześć, tam niema co jeść”. (Przerywania).

ZA WIELKI BUDŻET NA DZISIEJSZE CZASY.

W czasie tego głębokiego kryzysu gospodarczego, kiedy zamierają warstwy pracy, kiedy wzrasta bezrobocie, gdy coraz większe ilości mieszkańców wsi i miast stacza się w otchłań nędzy, — z jakimże budżetem przychodzi rząd do Sejmu? Z budżetem prawie półtrzecia miliardowym. Budżet jest oczywiście nierealny, chociaż pan minister skarbu zapewniał, że jest realny, jednak nie przekonał mnie. (Sanojca: Nikt was nie przekonał). Rząd ludzi się, jeżeli myśli, że w dzisiejszej sytuacji gospodarczej wycisnąć ze społeczeństwa blisko dwa i pół miljarda złotych. Zadanie to jest nie do wykonania przy najlepszym usprawnieniu technicznym śrubby podatkowej. Dlatego jesteśmy przekonani, że tak jak w roku bieżącym, tak i w roku przyszłym muszą nastąpić zmniejszenia i skreślenia budżetu. Oczywiście odbije się to tylko na tych resztkach, które pozostają jeszcze na oświatę i rolnictwo.

LUZY BUDŻETOWE

Rządy pomajowe nie liczą się z budżetami, uchwalanymi przez Sejm. Wreszcie budżet jest deficytowy, przewiduje się, że deficyt pokryje się z rezerw skarbowych. Jeśli rozpatrujemy ten budżet, to dlatego, że jest on pewnym obrazem dążeń polityczno-gospodarczych rządu i ujawnia się w nim stosunek rządu do kryzysu gospodarczego.

W Komisji Budżetowej poddamy szczegółowej analizie wszystkie pozycje budżetu, tu ograniczę się do stwierdzenia, że budżet ten jest nadającym Państwu Polskiemu charakter wybitny państwa policyjnego.

BUDŻET WOJSKOWY.

Największą pozycją w budżecie jest wydatek na wojsko, wynoszący — 832.650.000 zł. Stronnictwa Ludowe dały w poprzednich Sejmach dowód, że potrafiły się zdobyć na ofiarność, kiedy idzie o utrzymanie armji. Rozumiemy, że armja musi być, a skoro musi być, to muszą być z nią i wydatki. Ale proszę Panów, wedle stawu

grobla. (Głos na ławach B.B.: Wedle potrzeb). Ciężar 832 milionów na wojsko jest nie do utrzymania.

POLSKA NIE MOŻE BYĆ DOMEM NIEWOLI.

Ale i te 832 miliony to jest jeszcze zamało, jeżeli rząd będzie zwracał uwagę tylko na materialną stronę zagadnienia obrony państwa, a nie będzie starał się o wzmoczenie i podniesienie ducha narodu przez skonsolidowanie a nie rozbijanie społeczeństwa, jeżeli nie będzie starał się o to, żeby masy ludowe widziały w Polsce nie dom niewoli, ale praworządną Ojczyznę, której trzeba bronić w czasie niebezpieczeństwa. (Oklaski na lewicy).

ILE WYDAJEMY NA POLICJĘ I DO CZEGO UŻYWA SIĘ POLICJI?

Na Ministerstwo Spraw Wewnętrznych preliniuje się w budżecie — 212.600.000, a w tem na policję — 113.722.600. Niejednokrotnie mówił się z tej trybuny, do czego w Polsce używana jest policja i jak traktuje ona obywateli, których Pan Bóg stworzył jakby tylko po to, żeby miał kto płacić podatki.

Co robi policja w czasie wyborów, to wszyscy aż nadto dobrze wiedzą. Sąd Najwyższy, unieważniając wybory w dwóch okręgach, stwierdził, że władze administracyjne i policja dopuszczały się nadużyć. Ale twierdzą, że przy dodatkowych wyborach jeszcze były większe nadużycia, niż przy pierwszych wyborach. Proszę Panów — to co się wyrabiało w Płocku przy wyborach i to, co się robi obecnie, to niemożliwe jest w żadnym innym państwie europejskim i to spycha nas do rzędu jakiegoś Afganistanu, czy Meksyku.

FALSZERSTWA WYBORCZE.

W okręgu przemyskim starostowie zgóry mówią, że Bezpartyjny Blok musi otrzymać tę samą ilość mandatów, co poprzednio. Urzędnicy i policjanci zamienieni zostali na hjeny wyborcze, gnębiące i terroryzujące ludność. (P. Sanojca: zjadacze ludzi). Sława wyborów polskich zaćmiła sławę dawnych wyborów rumuńskich i węgierskich. (Głos na ławach B.B.: A może angielskich?).

Proszę Panów, podaliśmy w naszych pismach fakt niesłychanych fałszerstw w okręgu płockim, gdzie protokoły z komisji obwodowych później były fał-

szowane i wpisywane głosy dla listy rządowej. Żadne z pism, które to podawało, nie zostało pociągnięte do odpowiedzialności, bo to są prawdziwe fakty.

KTO SZERZY KOMUNIZM?

Czytamy od czasu do czasu w pismach rządowych, że władze policyjne wykrywają to tu, to ówdzie jaczejki komunistyczne. Ale to jest szyfowa praca, bo najlepszymi obecnie agitatorami komunistycznymi są urzędnicy, łamiący ustawy. (Oklaski na lewicy). Komuniści mogą być spokojni, jeżeli widzą to, co się dzieje przy wyborach. Ludność dochodzi do przekonania, nawet najspokojniejsza, że istotnie na drodze legalnej niepodobna w Polsce zdobyć prawa i bronić swej doli. I każde wybory, jakie Panowie robicie, są naprawdę wielką krzywdą dla Polski.

Kiedy mowa o Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i o policji, to niepodobna nie wspomnieć z zadowoleniem o tem, że główny komendant policji państwowej wydał okólnik do podwładnych sobie organów, w którym przypominał, że niewolno jest bić aresztowanych więźniów. Okólnik ten jest bardzo piękny i dobry, ale proszę Panów, kto z policji i urzędników weźmie go na serjo, jeżeli wszyscy wiedzą, że ten, pod którego kierownictwem bito, głodzono i maltretowano więźniów w Brześciu, otrzymał nagrodę, został mianowany wojewodą.

ROZRZUTNOŚĆ BEZCZYTECZNA

Na Ministerstwo Spraw Zagranicznych preliniuje się w budżecie suma 44.567.000 zł. Tu jest kilka milionów oszczędności. Naszem zdaniem za mało. Naszem zdaniem, za wielki jest fundusz dyspozycyjny, jak wogóle wszystkie fundusze dyspozycyjne i za wielki jest fundusz propagandowy. Będę o tem mówił w Komisji Budżetowej. Tutaj chciałem się zatrzymać na wydatkach na to Ministerstwo tylko dlatego, aby powiedzieć parę słów o sytuacji międzynarodowej, tak, jak ona się mojemu Klubowi przedstawia. Sytuacja międzynarodowa jest niedobra. Atmosfera międzynarodowa dla Polski nie jest przyjazna. My rozumiemy, że przedstawiciele nasi zagranicą mają ciężkie zadanie. W jednym z pism obozu rządowego pisano, że spotykają się z nieufnością, z niewiarą. Bo istotnie wiadomości, które z Polski przychodzą, nie mogą na Zachodzie Europy wzbudzać wiary i ufności do rządu polskiego.

NIE DAMY TKNAĆ POMORZA.

Głośne wystąpienie senatora amerykańskiego Boraha o tak zw. korytarzu pomorskim przyprawiło żywo szowinistyczne w Niemczech o prawdziwy zawrót głowy. Korzystam z okazji, żeby w imieniu mojego Klubu oświadczyć: Jesteśmy zgodni z tem ze wszystkimi innymi stronnictwami polskimi, że w sprawie Pomorza w narodzie polskim niema żadnych różnic. (Oklaski na lewicy). Ziemi nadmorskiej i ludu polskiego, który na tej ziemi siedzi od tysiąca lat, nie oddamy, nie prehandlujemy i nie zamienimy nigdy! (Oklaski). Cudzoziemcy, którzy piszą o potrzebie rewizji granic dlatego, żeby wzmocnić pokój, mylą się — oni podważają pokój.

ZAPRZEPASZCZENIE OŚWIATY.

Proszę Panów, przechodzę do Ministerstwa Oświaty — i tu trzeba powiedzieć, że to Ministerstwo odczuło najbardziej ciężar kryzysu. Zrobiono tu oszczędności na 29 milionów złotych. Wydatki na szkolnictwo powszechne,

WAŻNY ZJAZD PRACOWNIKÓW W TELEFONÓW I TELEGRAFU
W WARSZAWIE

Zdjęcie nasze przedstawia impanujący pochód uczestników Zjazdu ze sztafardami, udających się do katedry.

(Dokończenie na str. 3-ciej.)

Stosunek Stronnictwa Ludowego do budżetu.

(Dokończenie przemówienia z poprzedniej strony.)

a zwracam uwagę, że w tym roku 700 tysięcy dzieci nie znalazło miejsca w szkołach (Głosy na ławach BB.: Nie.), obeleto o 46 milionów złotych. Na budowę szkół nie przeznaczono ani jednego grosza. Szkolnictwo średnie ogólnokształcące traci 9 milionów zł, a co najsmutniejsze (P. Langier: Rozwój ciemnoty), że skraca się wydatki na szkolnictwo zawodowe. Słyszeliśmy niejednokrotnie deklamacje, że jest nadprodukcja inteligencji, że trzeba skierować młodzież do szkół zawodowych. Otóż, jak rząd opiekuje się temi szkołami zawodowymi, to wyrazem tego jest obecny budżet.

NA OSWIATE SIE SZCZEDZI — A FUNDUSZE DYSPOZYCYJNE SIE ZWIEKSZAJA.

Na naukę i szkolnictwo wyższe skreślono wydatki o 16 milionów zł, zredukowano 12 katedr zwyczajnych i 5 nadzwyczajnych na uniwersytetach. Pozostawiono na dotacje naukowe dla wszystkich wyższych zakładów naukowych zaledwie 1.900.000 zł, skreślono zupełnie dotacje dla klinik, wreszcie skreślono dotacje na zasiłki dla instytucji naukowych i uczonych. Spowoduje to oczywiście zatrzymanie działalności takiej instytucji jak Kasa Mianowskiego, jak Towarzystwo Naukowe Warszawskie itp. A rzecz znamienita, przy tych wszystkich oszczędnościach podniesiono sumę na zapomogi dla urzędników centrali o 16.000 zł! Proszę Panów, nie ze stanowiska partyjnego, Panowie wystawiacie sobie smutne świadectwo, gdy cieszyicie się z tego, kiedy mowa o tych skreśleniach. Panie Sanojca, Pan mnie nie prowokuje — ja Pana nie zaszczycę odpowiedzią (Oklaski), ale ze stanowiska państwowego, ze stanowiska dbała o przyszłość Państwa te skreślenia budżetowe na oświacie są bardzo niepokojące.

BAGNET CZY OŚWIATA.

W Czechosłowacji niema takiej ciemnoty jak u nas. W Czechosłowacji także jest kryzys gospodarczy, w Czechosłowacji także zmniejszono budżety różnych ministerstw, zmniejszono budżet w ministerstwie spraw wojskowych, zmniejszono budżet ministerstwa spraw wewnętrznych, ale podniesiono budżet ministerstwa oświaty. Nietylko go nie zmniejszono, ale podniesiono, w czasie tego kryzysu.

Jak wygląda Polska wobec tego? Czy Panowie chcecie budować przyszłość Polski tylko na policji? (Głos: To już jest demagogja.). Dla Pana to jest demagogja, bo Pan jest sam demagogiem i wszystko wydaje się Panu demagogja. (Głos: o popularność nie zabiegam tak jak Pan. Mam odwagę powiedzieć i przykrość wyborcom i konieczność państwową). Szczególnie jak ci wyborcy siedzą w województwie, bo województwo zrobiło Pana posłem. (Wesołość).

OSZCZEDNOŚCI NA ROLNICTWIE.

Wielkie oszczędności zrobiono także w budżecie Ministerstwa Rolnictwa. Można powiedzieć, że likwiduje się to Ministerstwo. W państwie takim, jak Polska, na Ministerstwo Rolnictwa przeznaczają się w tym roku 19.500.000 (Głos na ławach: Hańba!), kiedy na policję samą 113 milionów. (Głos: Na fundusz dyspozycyjny zagraniczny 12 milionów). Kiedy fundusze dyspozycyjne nie zostały zmniejszone, na rolnictwo preliniuje się tylko 19 i pół miliona złotych. Przyznam się, że nie miałem zbyt wielkiego zaufania do p. Ministra Rolnictwa, ale nie przypuszczałem, żeby on zgodził się być ministrem rolnictwa przy takim budżecie. To nie jest Minister Rolnictwa, to jest likwidator Ministerstwa Rolnictwa. (Głos na ławach BB.: Nie rób Pan przesilenia!). Na szkolnictwo rolnicze w kraju takim jak Polska, przeznaczają się tylko sume 3.780.000, wobec 8 milionów w roku zeszłym, przecież to są straszne cyfry.

Po odroczeniu sesji Sejmu i Senatu.

Sejm i Senat zostały odroczone na przeciąg jednego miesiąca. Wiodącym jest, że „ktoś” nie lubi słuchać, jak posłowie z trybuny sejmowej mówią — prawdę.

Nie pomogło ograniczenie przemówień poselskich do 15 minut. Jeszcze posłowie zbyt dużo mówili, wobec czego Sejm i Senat zamknięto na przeciąg jednego miesiąca.

Przytem Sejm nauchwalał już tyle podatków, że posłowie z „Be-Be” bardzo się tem zmęczeni, więc zapragnęli odpocząć.

Teraz odroczenie sesji potrwa cały miesiąc. Potem przyjdą wakacje świąteczne — i tak powoli przejdzie czas, przeznaczony na rozpatrzenie budżetu przez Sejm i Senat.

Otwarcie nowego parlamentu w Anglii.

Przemawiając w czasie uroczystego otwarcia sesji parlamentu, król Jerzy powiedział: Stosunki Anglii z obcymi mocarstwami są w dalszym ciągu przyjazne. Rząd zamierza prowadzić nadal politykę pokojową i będzie się żywo interesował pracami Ligi Narodów. Ze specjalną uwagą śledzi rząd przygotowania do konferencji rozbrotowej. Jestem pewien, że pomyślne rezultaty tej konferencji przyniosą całemu światu wielkie korzyści. Poważne położenie finansowe i gospodarcze całego świata niepokoi głęboko rząd angielski, który wraz z innymi rządami, kierując się duchem współpracy, będzie się starał o wynalezienie środków zaradczych.

(W czasie wyborów naród poparł

Jeżeli obrady nad budżetem potrwają dłużej, to opozycyjni posłowie nie będą mogli tak skrytykować... luzów budżetowych, ani też wyszukiwać, w jaki to sposób wykonuje się budżet w tym roku.

Czy jednak Polsce takie zamykanie ust opozycji wyjdzie na pożytek?

Lecz z tem się liczyć nie potrzeba. Główna rzecz w tem, by sanacyjnych rządów z trybuny sejmowej nie krytykowano.

Zatem Sejm i Senat zamknięto na przeciąg jednego miesiąca.

Nie ma się zresztą czemu dziwić, gdyż i tak już proces brzeski nie mało krwi napsuje „sanatorom”.

Przemawiając w czasie uroczystego otwarcia sesji parlamentu, król Jerzy powiedział: Stosunki Anglii z obcymi mocarstwami są w dalszym ciągu przyjazne. Rząd zamierza prowadzić nadal politykę pokojową i będzie się żywo interesował pracami Ligi Narodów. Ze specjalną uwagą śledzi rząd przygotowania do konferencji rozbrotowej. Jestem pewien, że pomyślne rezultaty tej konferencji przyniosą całemu światu wielkie korzyści. Poważne położenie finansowe i gospodarcze całego świata niepokoi głęboko rząd angielski, który wraz z innymi rządami, kierując się duchem współpracy, będzie się starał o wynalezienie środków zaradczych.

LIKWIDACJA REFORM ROLNYCH

Ministerstwo Reform Rolnych jest w stadium ostatecznej likwidacji; likwiduje je znakomity archeolog i nawet nie dziwnym się temu, że to Ministerstwo się likwiduje przy obecnym duchu, jaki jest w Rządzie.

SPRAWIEDLIWOŚĆ.

O budżecie Ministerstwa Sprawiedliwości będziemy także mówili w Komisji Budżetowej.

Ale niepodobna tu nie wyrazić największego zdumienia, że Minister sprawiedliwości mówi, że trzeba będzie pousuwać z sądownictwa te jednostki, które nie stoją na odpowiednim poziomie pod względem etycznym i te, które znajdują się w kontakcie z organizacjami przeciwpństwowymi. Proszę Panów, jeżeli Minister stwierdza, że są sędziowie antypaństwowcy, to jakie on wystawia sobie świadectwo? My temu nie wierzymy.

My wiemy, co to się w Polsce nazywa antypaństwowość. Antypaństwowość nazywa się w Polsce, jeżeli ktoś występuje przeciwko sanacji, jeżeli nie słucha rozkazów, jeżeli krytykuje Rząd. I dlatego nie wierzymy, żeby byli sędziowie antypaństwowi, natomiast wierzymy, że Minister Sprawiedliwości jeszcze chce pousuwać z sądownictwa tych, którzy są na stanowiskach swych niezależni. (Oklaski na ławach Stronnictwa Ludowego i prawnicy. — Pos. Kiernik: Poziom etyczny p. Ministra Sprawiedliwości stoi na poziomie Brześcia.)

Jakże nazwać poziom etyczny sędziego, który składa oświadczenia opinii publicznej, że w Brześciu wszystko jest w porządku, że w Brześciu nie ma żadnych nadużyć, że to jest zwyczajne wiezienie. Jakże to nazwać?

FUNDUSZE DYSPOZYCYJNE.

Wspominałem już o funduszach dyspozycyjnych. Wymienię najważniejsz-

sze. Wiec P. Minister Spraw Wojskowych ma nadal fundusz dyspozycyjny 8 milionów złotych, taki jak w roku zeszłym, w czasie tego ciężkiego kryzysu ani o jeden grosz nie zmniejszono. Pan Minister Spraw Wewnętrznych ma fundusz dyspozycyjny 6 milionów złotych, nie zmniejszony ani o jeden grosz. Jak Panowie porównają te cyfry z cyframi, które są przeznaczone na szkoły rolnicze i szkolnictwo zawodowe, to zrozumieją Panowie, co to jest!

DLA POŻERACZY FUNDUSZÓW DYSPOZYCYJNYCH — MAŁO.

Fundusz dyspozycyjny Prezydium Rady Ministrów 200.000 nie zmniejszony ani o jeden grosz (Głos na ławach BB.: To mało!). Dla Panów to jest mało, ja rozumiem, że dla Panów to wszystko są za małe fundusze dyspozycyjne. (Bo oni te fundusze pożerają — przypisek zecera). Nie zmniejszone są też fundusze reprezentacyjne, — i proszę Panów, są w budżecie nieustannie powtarzające się rubryki, nieprzewidziane różne wydatki, przypuszczam, że to też pewien rodzaj funduszy dyspozycyjnych.

Jak z tego widać, budżet ten jest istotnie budżetem Państwa, które nie na oświacie i nie na obywatelach chce się opierać, ale na policji. Za takim budżetem my głosować nie będziemy. (Różne głosy.)

„ZBLIŻA SIĘ CZAS SADU I KARY”

Proszę Panów, żyjemy w takich dziwnych czasach, że nam, przedstawicielom stronnictw ludowych i robotniczych, przychodzi nie bylejakie sukurs. Przed kilku miesiącami arcybiskup praski dr. Kordacz wydał orędzie, w którym przewiduje ponurą przyszłość dla wszystkich ciemniwców i wyzyskiwaczy. Powiada on dosłownie: „Zbliży się czas sadu i kary dla tych wszystkich, którzy żyją kosztem

Wojna na Dalekim Wschodzie.

Wojna na Dalekim Wschodzie nie ustaje. Sekretariat generalny Ligi Narodów opublikował dwie noty, japońska i chińska. Chiny podkreślają w swej notce, iż mają pełne zaufanie do Ligi Narodów i stwierdzają, iż Japonia nie stosuje się do poleceń Rady Ligi i prowadzi w dalszym ciągu akcję polityczną w Mandżurji. Sytuacja w Mandżurji jest bardzo poważna. Chiny wyrażają nadzieję, że Rada Ligi Narodów zastosuje skuteczne środki, przewidziane w pakcie Ligi Narodów i powstrzyma ataki japońskie na Mandżurję. Nota japońska omawia wyłącznie bitwę nad rzeką Nonni. Rząd japoński nie poczuwa się do odpowiedzialności za bitwę i stwierdza, że wojska japońskie starają się unikać wszelkiego starcia z Chińczykami. Rząd japoński jest zdania, iż pogorszenie sytuacji w Mandżurji nie nastąpi dopóty, dopóki wojska chińskie nie będą prowadziły akcji zaczepnej.

Sytuacja w północnej Mandżurji staje się bardzo groźna, gdyż Chińczycy koncentrują na południe od An-Gan-Chu oddziały, złożone podobno z 5000 piechoty, 2400 kawalerji i 300 żołnierzy artylerji, podczas gdy siły japońskie na tym odcinku wynoszą zaledwie 1000 ludzi. Większe siły japońskie odesłane zostały z Tao-Nan do Czang-Czeng.

**Wie o tem mieszczuch i wiejska kobieta,
Ze już najtańsza GRUDZIADZKA GAZETA,
Najpoczytniejsza, — ma dodatków wiele,
Więc ją czytajcie, Drodzy Przyjaciele!**

Zygmunt Kiedrzyński

leż, potu i nędzy mas pracujących.“
A dalej:

— Biada rządzącym, których rządy oparte są na ucisku i niesprawiedliwości.

A oto słowa, które rozległy się w Polsce:

— Odsłania się przed nami przepaść, którą dotąd sztucznie pokrywało złudnem hasłami. Ubóstwiane teorie i systemy społeczne walią się w gruzy. Przepada stary porządek.

Któż to głosi? Czy to jaki zwolensik Centrolewu, który się zaraził rewolucyjnością na kongresie krakowskim? Nie. To mówi bardzo zrównoważony człowiek, prymas kardynał Hlond.

— Podmucha wicher rewolucyjnego wieje po całej kuli ziemskiej — stwierdza kardynał Kakowski.

Proszę Panów, czy to, co cytowałem, według Panów, nie jest sianiem niepokoju, podburzaniem jednej warstwy społecznej przeciw drugiej, przeciw Rządowi?

— Ale żyjemy w takich czasach pełnych paradoksów i kontrastów, kiedy jest nadmiar produktów rolnych, a coraz więcej ludzi pada i ginie z głodu. Chwieja się podstawy materialne egzystencji społeczeństw. Przesilenie ogarnia wszystkie dziedziny życia.

KTO PRZETRWA.

Przesilenie to przetrwają tylko te narody i Państwa, które potrafią umiejętnie i sprawiedliwie gospodarzyć swoimi zasobami, w których masy ludowe nie będą czuły się pokrzywdzonymi i wydziedziczonemi z praw i w których rządy opierały się będą nie tylko na sile fizycznej, ale przede wszystkim na sile moralnej.

Dla Polski najważniejszym i pierwszym krokiem na drodze prowadzącej do wyjścia z kryzysu, jest zaprowadzenie praworządności — bez tego stoczmy się w przepaść. (Oklaski na ławach).

Gen. Józef Haller do swoich żołnierzy w 13 rocznicę Niepodległości.

Żołnierze! Kiedy w listopadzie 1918 potęga niemiecka waliła się w gruzy i powstała Polska niepodległa, staliście Wy, błękitni żołnierze, pod moją komendą na polach Francji, gotowi do wielkiej, rozstrzygającej ofensywy, jako jedna z armij sojuszniczych, braterstwem broni związana z wolnymi narodami Zachodu, a sprawa naszych granic zachodnich i naszego dostępu do morza była własną sprawą tych narodów, sprawą Ameryki, sprawą Francji, sprawą innych sojuszników. Powstająca Polska i Jej armia błękitna rozporządzały ogromnym i nieocenionym skarbem zaufania i sympatii narodów sprzymierzonych. Imię polskie dla nich oznaczało bojujących wolności, sprawiedliwości, cywilizacji zachodniej. Czysty i szlachetny głos wielkiego, ofiarnego i natchnionego patrioty, Ignacego Paderewskiego, przeniknął wszędzie, przekonywał, zjednywał i podbijał dla nas serca.

Gdy w roku 1919 w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej i na czele jej wojska obejmowałem w posiadanie wyzwolone Pomorze, nikt jeszcze, ani w Europie zachodniej, ani w Ameryce nie miał wątpliwości, że dokonywa się wielki akt sprawiedliwości dziejowej, że wypełniamy nietylko postanowienia traktatu wersalskiego, lecz także jeden z punktów, od których realizacji Woodrow Wilson uzależniał pokój świata.

Dzisiaj, po trzynastu latach, zmuszony jestem podnieść, błękitni żołnierze, swój głos ostrzegawczy. TEN SKARB SYMPATJI I ZAUFANIA, JAKIM WÓWCZAS RZEPORZĄDZAŁA POLSKA POWSTAJĄCA, NIE JEST JUŻ W PEŁNI UDZIAŁEM DZISIEJSZEJ, SKORO RAZ PO RAZU W ŚWIECIE POLITYCZNYM EUROPY I AMERYKI PODNOŚZA SIĘ GŁOSY ZA REWIZJĄ GRANIC, ZA ODEBRANIEM NAM TEGO, CO DAŁ NAM TRAKTAT WERSALSKI, ZA ODEBRANIEM NAM W SZCZEGÓLNOŚCI POMORZA POLSKIEGO. Nie dla wszystkich dawniejszych sojuszników, żołnierz polski jest dziś towarzyszem broni. MUNDUR POLSKI NIE JEST JUŻ PRZEDMIOTEM POWSZECHNEGO SZACUNKU I SYMPATJI U NARODÓW ZACHODU. Nasze położenie w świecie uległo poważnej zmianie. Niejedna nić, łącząca nas z wczorajszymi sojusznikami, została stargana. Przeciwnicy nasi, dawni zaborcy, zdobyli sobie przyjaciel i popleczników. POLSCE grozi OSAMOTNIENIE, JESLI NIE POTRAFI STANĄC WOBEC ŚWIATA W POSTACI MORALNEJ TAK POTEŻNEJ, JAK BYŁA POSTAWA JEJ W LISTOPADZIE 1918 ROKU.

Co zrobiono z dobrem naszym moralnym z owych czasów? Kto winion jego roztrwonienia? Nie chcę wskazywać winnych ani oskarżać. CHCĘ TYLKO OSTRZEC, ŻE NADSZEDŁ CZAS OSTATNI, BY NARÓD POLSKI, WEWNĘTRZNIE ROZŁAMANY, OCALIĆ Z POWROTEM, BY PRZYWRÓCIĆ I ODBUDOWAĆ ZAUFANIE WEWNĘTRZNE, DUCHA BRATERSTWA I JEDNOŚCI, BY NARÓD NASZ BYŁ ZNOWU JAK WIELKI POSĄG Z JEDNEJ BRYŁY, A TAK HARTOWNY, ŻE W GROMACH NIE PEKNIE. To zespolenie i ocalenie narodu dojrzewa wbrew wszelkim przeszkodom, A KTOKOLWIEK STANOWI PRZESZKODĘ NA DRODZE DO WEWNĘTRZNEGO ODDRODZENIA NARODU, MUSI ZROZUMIEĆ PRZEDZĘC CZY PÓZNIJ, ŻE CZAS MU DLA DOBRA OJCZYZNY ODEJŚĆ.

Wy zaś, żołnierze błękitni, bezinteresowni i ofiarni rycerze sprawiedliwości i wolności, wnoście w życie polskie tego ducha, który Was ożywiał, gdyście walczyli na polach Rarańczy i Kaniowa, na polach Francji, Syberji, Murania, gdyście szli z ziemi obecnej do polskiej. Wznoście dumnie wasze sztandary. Zwycięstwo będzie ich udziałem.

Józef Haller.

Poznań, w dniu 11 listopada 1931 r.

Podatki w naturze.

Dla uregulowania części zadłużenia rolnictwa, na którą składają się zaległe podatki, Sejm uchwalil niedawno ustawę o uiszczaniu niektórych zaległych podatków w naturze. Rząd przystąpił obecnie do opracowania projektu rozporządzenia wykonawczego.

Poniżej podane są pewne szczegóły tego projektu, zastrzegamy wszakże, że mogą one ulegać zmianie w części lub w całości.

Zaległości podatków państwowych: gruntowego, przemysłowego i majątkowego, powstałe przed 31 marca 1931 r. oraz płatne do tego terminu raty podatku spadkowego (wraz z należnościami ubocznymi (kary za zwłokę, odsetki itd.) będą mogły być uiszczone w życie, pszenicy, jęczmieniu, ziemniakach, grochu, gryce oraz drzewie opałowym, wszystko w ilościach nie mniejszych od 100 kwintali. Warunki odbioru będą ustalane albo przez Powiatowe Komitety do Spraw Bezrobocia, albo przez specjalne Powiatowe Komisje odbiorcze.

Podatnicy, chcący uiszczyć zaległe podatki, będą musieli przesłać do właściwego Urzędu Skarbowego w terminie, który określi rozporządzenie, deklarację, zawierającą szereg danych, dotyczących towaru, terminu wysyłki itd. — Nie będą przyjmowane towary, nie nadające się do spożycia (złej jakości).

Obowiązująca dla tych dostaw cena, ma być o 10% wyższa od ceny giełdowej.

Rozporządzenie to ściśle określi, jakim warunkom winny odpowiadać poszczególne ziemiopłody, żeby mogły być przyjęte tytułem spłaty zaległych podatków.

Czekolada przestała być luksusem, odkąd ukazała się w sprzedaży **smaczna i tania** czekolada

Wedla „JEDYNA“.

NAJCIEKAWSZE Z DNIA

Z Polski.

CAŁA POLSKA PRZECIW ZAKUSOM BORAHA.

Wiadomość o zakusach amerykańskiego senatora Boraha, odnośnie rewizji naszych granic zachodnich, wywołała w całej Polsce żywy odruch, podobnie jak miało to miejsce po słynnych wystąpieniach niemieckiego ministra Trewirana. W szeregu miejscowości na Pomorzu, w Poznaniu i w innych dzielnicach Polski odbyły się gromadne protestacyjne wiece, na których uchwalano ostre rezolucje przeciwko zakusom na rdzennie polskie ziemie. Z szeregu tych wieców przesłano rezolucje do ambasadora amerykańskiego w Warszawie.

25 - LECIE KAPŁAŃSTWA KS. BISKUPA CZĘSTOCHOWKIEGO.

Ubiegłej niedzieli Częstochowa obchodziła uroczyste 25-lecie kapłaństwa X. biskupa Kubiny. Rano w kościele katedralnym odbyła się uroczysta suma pontyfikalna, celebrowana przez jubilatę. Po Mszy św. jubilat przeszedł do pobliskiego gmachu straży ogniowej, gdzie w wielkiej sali odbyła się akademja jubileuszowa. W czasie akademji odczytano list Ojca św. z błogosławieństwem dla jubilata, oraz wiele depeesz gratulacyjnych, m. in. i od p. Prezydenta Rzplitej. Jubilatowi wręczono adres pamiątkowy i 4.000 zł. zebranych podczas zbiórki jubileuszowej. X. biskup Kubina pieniądze te przeznaczył na kuchnię dla biednej ludności. X. biskup, odpowiadając na liczne przemówienia, serdecznie podziękował wszystkim, którzy pośrednio, czy bezpośrednio wzięli udział w uroczystości.

AWANTURNICZY „ŚWIADEK BRZESKI“.

Już to świadkowie oskarżenia w procesie brzeskim specjalnie „udali się“. Jeden z tych świadków, posterunkowy policji Feliks Karłowicz z posterunku w Rosi pow. wolkowskiego, powracając z Warszawy do domu, po złożeniu zeznań przed sądem, postanowił oblać tak rzadką okazję, jak pobyt w Warszawie. Upił się więc do utraty przytomności i w wagonie, gdy pociąg dojeżdżał do Wolkowskiej, wyjął rewolwer i kilkakrotnie strzelił, na szczęście nikogo nie raniąc. Liczni pasażerowie wagonu wraz ze służbą ko-

lejową, rzucili się rozbrajać krewklego policjanta, a wtedy Karłowicz, chcąc wyskoczyć oknem, wybił głowę szybę, doznając licznych skaleczeń twarzy. Zalanego krwią awanturnika odwieziono do szpitala w Wolkowsku.

KRWAWY ZAJŚCIA NA UNIWERSYTECIE W WILNIE.

Po burzliwych demonstracjach na wyższych zakładach naukowych w Warszawie i Krakowie, miały miejsce onegdaj krwawe zaburzenia i na uniwersytecie w Wilnie. Wejście do głównego gmachu Uniwersytetu obsadziła od rana grupa studentów, niedopuszczając studentów żydów do gmachu. Przy wejściu doszło wskutek tego do kilku krótkotrwałych bójek, zlikwidowanych szybko przez policję. Jednocześnie w gmachu instytutu anatomicznego grupa studentów zaczęła uśmęcać siłą studentów żydów z gmachu. Przed gmachem doszło wskutek tego do ogólnych bójek na łaski i kamienie.

Od jednego z rzucanych kamieni został ranny w głowę student Stanisław Waclawski, odwieziony do szpitala św. Jakóba, zmarł, nie odzyskawszy przytomności. W czasie tej bójki zostało ponadto 1 student chrześcijański ciężko ranny, 4 studentów chrześcijańskich oraz 15 studentów żydowskich lekko rannych.

W godzinach popołudniowych wyruszył pochód, złożony ze studentów, ulicą Zamkową, Placem Katedralnym i ulicą Mickiewicza w stronę szpitala św. Jakóba, gdzie znajdują się w kostnicy zwłoki studenta Waclawskiego. Na ulicy Mickiewicza przyłączyły się do pochodu tłumy ludu, który zaczął rozbijać kamieniami wystawy sklepowe. Policja rozdzieliła ten tłum od pochodu, zachowując spokój. Tłum rozproszono. Wybitych zostało kilkanaście szyb przy ulicy Mickiewicza i Zawackiej. Pochód rozszedł się przed szpitalem spokojnie.

PRÓBY Z BŁYSKAAWICZNYM POCIAGIEM.

Na linii Warszawa — Poznań odbyły się próby z pociągiem błyskawicznym, składającym się z 8 wagonów pulmanowskich i parowozu. Pociąg ten przestrzeń Warszawa — Poznań przebył w ciągu 3 godzin i 35 min., robiąc przeciętnie po 100 klm. na godzinę.

Ze świata.

TAJEMNICZA KRADZIEŻ BEZCENNYCH KOSZTOWNOŚCI.

Przebywającemu w Londynie maharadzy indyjskiemu Darphangu — skradziono w tajemniczy sposób bezcenne kosztowności, oszacowane na 150 tysięcy funtów szterlinga (około 6 milionów złotych).

SKAŁA PRZYWALIŁA 15 ROBOTNIKÓW.

W miejscowości Hauenstein w Badenji wydarzył się onegdaj w jednym z kamieniołomów straszny wypadek przy zakładaniu fundamentów pod budowę kościoła. Po wysadzeniu skały robotnicy przystąpili do uprzątnięcia rumowiska. Z niewyjaśnionych dotąd przyczyn oberwała się skała, zasypując 15 osób. Dotąd wydobyto 5 trupów i dwie osoby, ciężko ranne.

CHCĄ OPALAĆ LOKOMOTYWY... KAWĄ.

Wskutek wielkiego urodzaju kawy, oraz trwającego na świecie ciężkiego kryzysu gospodarczego, nagromadziły się w Brazylii wielkie zapasy kawy, z którymi rząd brazylijski miał wielkie kłopoty. Nie chcąc sprzedawać zapasów tych po niższych cenach, początkowo wielkie ilości kawy topiono w morzu. Obecnie rząd brazylijski postanowił w inny sposób użytkować te zapasy. Oto zaczęto fabrykować z ziarn kawy brykiety do opalania lokomotyw. Jak wypadnie ta próba, nie wiadomo.

ZAMACH NA B. CESARZA CHIŃSKIEGO.

Na byłego cesarza Chin, Pu Ji, który zamieszkuje w hotelu na terenie japońskiej koncesji w Tsien-Tsinie, usiłowano dokonać zamachu. Pewien Chińczyk przesłał cesarzowi dwa kosze owoców i dwie puszki blaszane z herbatą. Otoczenie cesarza znalazło w koszu i puszcę blaszaną bomby. Nadawcy przesyłki nie zdołano ująć.

Cesarz Pu Ji.

Obiecana Książeczkę

z ciekawymi opowiadaniem dodajemy do dzisiejszego numeru GAZETY GRUDZIAŹSKIEJ. Ktoby tej książeczki z numerem niniejszym nie otrzymał, winien upomnieć się o nią na poroście.

Listy od przyjaciół.

DOKĄDŻE TY SANACJO NAS ZAPROWADZISZ?

Różne gazety sanacyjne pisały wiosną, że zastój gospodarczy minie na jesieni, gdy przyszła jesień odkładają to na zimę, zimą zapowiadają poprawę na wiosnę, kiedy przyszła wiosna — nic się nie zmieniło, to znów piszą, że przesilenie minie latem. I tak dookoła, a poprawy żadnej nie widać. Dziś już nikt gazetom tym wierzyć nie może. Ja jako człowiek mniej wykształcony, lecz obeznany z życiem gospodarczym, stykający się z wszystkimi stanami, śmiem twierdzić, że zastój gospodarczy nietylko nie ustępuje, ale przybiera z dnia na dzień coraz większe rozmiary. Gospodarka Rzeczypospolitej opiera się na rolnictwie. Jak rolnictwo dobrze się rozwija, to i dobrze jest w mieście fabrykantowi, kupcowi, rzemieślnikowi i robotnikowi, a państwo ma z czego czerpać podatki. A czy dziś może być mowa o poprawie?

W roku ubiegłym krowa kosztowała 500 zł, jalówka półtoraroczna 250 zł, para prosiat 8-tygodn. 80 zł, para gesi 25 zł, indyków 20 zł, a w tym roku co? Krowa 150 zł, jalówka 80 zł, prosieta 8 zł, gesi 7 zł, indyki 5 zł. Widzimy teraz, jaka jest różnica między rokiem ubiegłym a bieżącym w cenie choćby żywności, bo o innych wytworach rolnych nie opłaca się nawet pisać. Nie dziwnego, że rolnicy idą na zagładę, a z nimi w miastach fabryki, kupiectwo i rzemiosło, no i robotnicy. A Państwo stara się wprowadzać nowe podatki i podwyższać stare, naprzykład podatek dochodowy. Przecież tam, gdzie jest widoczna strata, nie może być mowy o dochodach. Nic więc dziwnego, że sekwestrator i komornik, to stali goście obywatela Rzeczypospolitej, a żyd kupcem zajętych rzeczy. Lecz dziś niema już co brać, rolnikowi zabrano już prawie ostatnie krowy, kupcy bankrutują, rzemieślnik dogorywa, robotnik chodzi głodny, bez pracy. Chcąc utrzymać warsztat, trzeba stale do niego dokładać. Skąd brać pieniądze? Jedyne wyjście — iść do żyda-lichwiarza pożytyczyć na weksel, bo nigdzie inaczej dostać nie można. A z czego oddać? Trzeba iść do żyda z powrotem i znowu pożytyczyć, lecz już nie na weksel, a na hipotekę gospodarstwa. Przy dalszym upadku żydlichwiarz zabiera gospodarstwo. Bo kto dziś ma pieniądze, by inną drogą móc wegetować? Wykupili żydzi miasta polskie, zaczynają nabywać ziemię, i w ten sposób stają się panami miasta i wsi. Czas chyba przetrzeć oczy i zawrócić z błędnej drogi, by Polacy nie byli sługami obcych na własnej ziemi.

St. Szymański,
Czytelnik z Łęczyckiego.

Informacje.

Wstrzymanie podwyżek płac urzędnikom.

W Dzienniku Ustaw ukazało się rozporządzenie, na mocy którego wstrzymane zostaje przenoszenie do wyższych urzędów uposażenia, wszystkich urzędników państwowych, sędziów, prokuratorów oraz wojskowych.

Uchylenie sezonu martwego.

Minister Pracy i Opieki Społ. oświadczył, że wobec ciężkiego kryzysu gospodarczego sezon martwy w zimie, w czasie którego robotnikom sezonowym nie przysługują zasiłki bezrobocia, będzie uchylony.

Baczność b. członkowie Kasy Pensyjnej Knapschaftowej w Bochum.

Ostatni termin prawa do zgłaszania wszelkich pretensyj odnośnie uzyskania renty upływa z dn. 30 grudnia br. Uprasza się wszystkich byłych ubezpieczonych, chcących osiągnąć swoje prawa, by się zgłaszali natychmiast do Zarządu Inwalidów Cywilnych w Śmiglu, ul. Północna 6. Zarząd.

Radjoprogram z Warszawy.

Niedziela, 15. 11.: 10.15 nabożeństwo z Katowic lub Piekar W., 12.15 poranek symfoniczny; 14.00 „Co słycać, o czym wiedzieć trzeba“; 14.20 15.00 i 18.40 muzyka z płyt gramofon.; 14.30 słuchowisko p.t.: „Sprawa sądowa“; 15.55 program dla dzieci starszych i młodzieży; 16.20 „Ruch oświatowo-kulturalny na Śląsku“; 16.35 pieśni Noskowskiego; 16.50 „Znaczenie gospodarcze Śląska dla Polski“; 17.05 muzyka góralska; 17.20 „Kultura ludu śląskiego“; 17.45 feljton; 18.00 słuchowisko: „Śląski król Lear“; 19.30 „Wesele na Górnym Śląsku“; 21.00 koncert; 23.00 muzyka lekka i taneczna.

Poniedziałek, 16. 11.: 12.15 14.45 15.50

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE

Sobota, 14 listopada 1931.

Sobota: Tomira. Wschód słońca 7.17; zach. 4.12. Wsch. ks. 12.18 zach. 19.28.
Niedziela: Leopolda, Gertr. W. sl. 7.19; zach. 4.11 Wschód ks. 12.46. z. 20.46.
Poniedziałek: Edmunda b. W. sl. 7.20; zach. 4.10. Wsch. ks. 13.06; z. 22.04.

W chorobach krwi, skórnych i nerwowych osiągamy przy stosowaniu naturalnej wody gorzkiej „Franciszka-Józefa“ regularne funkjonowanie narządów trawiennych. Żadać w apt. i dr.

* DZISIEJSZY NUMER „GAZETY“ wydajemy w objętości 6 stron. Zarazem dołączamy „SMIECH“, bezpłatny dodatek do „Gazety Grudz.“

Wielkopolska.

UROCZYŚĆ SĄDZENIA LIPY PAMIĄTKOWEJ.

W Niedźwiedziu pow. Ostrzeszów, urządzono dnia 6 bm. w szkole katol. w obecności rady szkolnej, gości i dzieci szkolnych, uroczystość sadzenia lipy pamiątkowej ku uczczeniu dwudziestopięcioletniej rocznicy śmierci ś. p. kr. dr. Jana Dzierżona, wielkiego inżyniera w rodzinie pszczelarzy. Uroczystość upekięszyły dzieci szkolne śpiewami oraz odczytami o lipie i o pszczolach. Następnie wygłosił kierownik szkoły p. Podlak referat o życiu ks. dr. Dzierżona i o jego wielkich zasługach w pszczelnictwie. Potem podniósłszy okrzyk na cześć naszej Najjaśniejszej Rzeczypospolitej oraz P. Prezydenta Rzeczypospolitej, pieśnią „Boże, coś Polskę“, zakończono uroczystość.

ZIEMIA NADNOTECKA PRZECIWKĄ REWIZJI GRANIC.

Z inicjatywy Kolej. Przysposobienia Wojskowego z Osieka koło Nakła, odbył się w dniu 5 listopada br. w Osieku na sali p. Cichosza, obrzymi wiec przeciwko zachłannym zakusom amerykańskiego senatora Boraha na ziemię rdzennie polską, na Pomorze. Na wiecu zgromadziły się masy obywateli bez różnicy poglądów, stanu i zatrudnienia.

Bardzo silny i poważny referat na tle ostatnich wypadków na arenie światowej wygłoszony został przez przewodniczącego Kol. Przysp. Wojsk. Ogniska Osiek n. N., p. Kujawskiego.

16,40 17,35 i 19,30 muzyka z płyt gramofon.; 15,25 odczyt: „Jan Kochanowski a my“; 17,10 „Upiory na Zamku Warszawskim“; 19,15 wiadomości bieżące rolnicze; 19,45 prasowy dziennik radiowy; 20,15 opera z płyt: „Traviata“; 22,20 feljton p.t. „Teatr a kino w Londynie“; 22,50 muzyka lekka i tan.

Wtorek, 17. 11.: 12,15 14,45 16,55 i 19,30 muzyka z płyt gramof.; 15,15 „Chwilka lotnicza“; 15,25 „Oszczędność jako sport“; 15,50 program dla dzieci młodszych; 16,40 pogadanka: „Organizacja — Dzielnym się“; 17,10 „O promieniach Rentgena“; 17,35 koncert symfoniczny; 19,15 „Porady prawne dla rolników“ — mec. Z. Nadratowski; 19,45 prasowy dziennik radiowy; 20,00 feljton: „Stare legendy mazowieckie“; 20,15 koncert popularny; 21,45 skrzynka pocztowa techniczna; 22,00 koncert; 23,00 muzyka lekka i taneczna.

Zycie gospodarcze.

Notowania giełdowe w Poznaniu

z dnia 11-go listopada 1931 r.

Bydło i mięso.

Placono w złotych za 100 kg. żywej wagi	
Woly pełnomięsiste	78— 86
Woly mięsiste, wytuczony	62— 70
Woly miernie odżywione	38— 44
Stadniki pełnomięsiste	64— 68
Stadniki mięsiste, młodsze	54— 60
Stadniki miernie odzyw.	40— 44
Krowy pełnomięsiste	78— 86
Krowy mięsiste	64— 74
Krowy miernie odżywione	30— 40
Jalówki pełnomięsiste	76— 86
Cielęta najprzedniejsze	70— 80
Cielęta średnio tuczne	60— 68
Cielęta miernie odżywione	40— 48
Jagnięta i mł. skopy tucz.	70— 80
Swinie pełnomięsiste:	
od 120 do 150 kg.	110—114
od 100 do 120 kg.	100—106
od 80 do 100 kg.	90— 98
Swinie bekonowe	78— 82

Wartość pieniędzy:

1 funt szterl. angielskich	zł 34,00
1 dolar amerykański	zł 8,87
100 franków francuskich	zł 35,05
100 franków szwajcarsk.	zł 174,55
100 franków belgijskich	zł 124,80
100 koron czeskich	zł 26,40
100 guldenów gdańskich	zł 174,50
100 marek niemieckich	zł 210,00
Gram czystego złota	zł 5,92

Zboże nadal zwyżkuje.

Gwałtowna zwyżka ceny zbóż na rynkach światowych trwa w dalszym ciągu.

Na giełdzie w Chicago pomimo dokonania już zakupów znacznie wyższych ceny nadal silnie zwyżkują.

Na południowo amerykańskich i australijskich rynkach w ostatnich dniach nastąpiły znacznie wyższe zakupy zbóż do Japonii, wskutek czego ceny stale idą do góry.

Na rynkach europejskich nastąpiła także znacznie wyższa poprawa, która nie przybrała jednak rozmiarów takich, jak w Ameryce.

W Polsce ceny, zbóż zwyżkują nadal.

Przychód rolnictwa.

W roku gospodarczym 1930—31 rolnictwo polskie uzyskało ze sprzedaży: żyta 276,5 milj., pszenicy 181,7 milj. zł., jęczmienia 84,1 milj. zł., owsa 55,2 milj. zł., ziemniaków 119,9 milj., grochu i fasoli 26 milj., buraków cukrowych 206,5 milj. chmielu 3,2 milj., lnu, konopi 13,4 milj., ogrodnictwa 100 milj. zł. Razem więc za te produkty rolnictwo uzyskało sumę 1.006,5 milj. zł. Nadto zyskało rolnictwo ze sprzedaży artykułów hodowlanych: koni 35,9 milj. zł., bydła 248,9 milj., nabitka 236,4 milj., świń 452,2 milj., owiec i welny 10,3 milj., drobiu i jaj 187,0 milj., ryb 39,4 milj. zł. Razem więc za produkty hodowlane rolnictwo otrzymało 1.210,2 milj. zł., czyli łącznie suma wpływów rolnictwa osiągnęła kwotę 2.376,7 milj. zł.

poczem jednogłośnie, przy bardzo frenetycznych oklaskach uchwalono rezolucję protestującą przeciwko wszelkim zakusom na ziemię polską. Rezolucję tę uchwalono wysłać do ambasadora Stanów Zjedn. A. P w Warszawie.

3 MIES. WIEZIENIE ZA BICIE ARESZTOWANEGO.

Przed Sądem Okręg. w Poznaniu toczył się proces przeciwko dwóm funkcjonariuszom policji państwowej Stan. Królikowi i Michałowi Zakrzewskiemu, oskarżonym o pobicie na policji kilkunastu aresztowanych po manifestacjach w dn. 19 marca br. — Wszyscy pobici staneli przed sądem jako świadkowie. W godzinach popoł. Sąd wydał wyrok mocą którego poster. przodownik Królik skazany został na 3 mies. więzienia.

KRWAWA ROZPRAWA W RESTAURACJI.

W sobotę wieczorem doszło w pewnej restauracji przy Rynku Jezyckim do krwawej awantury. Mianowicie jeden z gości, niej. Krysiak, placąc rachunek, dowiedział się, że niejaki Kaz. Świątek wypił na jego konto pół butelki wódki. Rozgniewany tem rzucił się na Świątko i zadał mu nożem szereg ran głębokich i bardzo niebezpiecznych.

SMIERTELNY LOT STUDENTA.

Na lotnisku w Ławicy pod Poznaniem spadł wraz ze samolotem Mikołaj Schenkler, student uniwersytetu i absolwent szkoły podchorążych, odbywający lot ćwiczebny. Aparat uległ uszkodzeniu. Lotnik poniósł śmierć na miejscu.

ZWŁOKI ŻOŁNIERZA NA TORZE KOLEJOWYM.

Na odcinku kolejowym Kapuściska Małe znaleziono na prawej szynie toru Toruń—Bydgoszcz zwłoki żołnierza 62 p. p. Wlkp. z odciętą głową i prawą ręką pod pachwiną. Przy trupie nie znaleziono żadnych papierów ani dokumentów osobistych, tak, że narazie nazwisko żołnierza nie jest znane. Położenie zwłok wskazuje na samobójstwo. Na miejsce zjechała komisja sądowno-lekarska. Dochodzenia w toku.

JARMARK

Kramny, na konie i bydło odbędzie się w Piaskach pow. Gostyni, w środę dnia 18 listopada 1931 r.

DALSZA ZNIŻKA CEN.

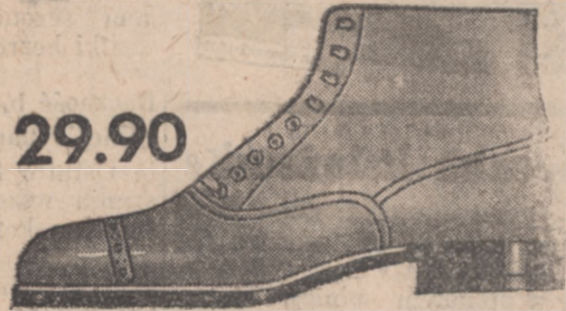
Biata

6.90
Fason 7815-61
Podczas deszczów niezbędne są dla Pani gumowe kalosze.

7.90
Fason 2861-01
Dziecięce całogumowe śniegowce, na trykotowej ciepłej podszewce, z aksamitnym kołnierzykiem.

29.90
Fason 9977-22
Czarny wysoki bucik do sznurowania z boku, na silnej, skórzanej podeszwie. Półszpiczasty elegancki fason. Posiadamy go w kilku szerokościach.

Wielka niespodzianka raz w życiu!

Wobec panującego w dzisiejszym czasie kryzysu gospodarczego, każdy czytelnik może otrzymać zupełnie bezpłatnie premię w postaci kamgaru na ubranie i kostjmy damskie, bieliznę damską i pościelową, koldry watawe, zegarki złote, damskie i męskie, aparaty fotograficzne i inne wartościowe rzeczy, jeżeli nadeśle prawidłowe rozwiązanie obok umieszczonego zadania:

Należy kropki zastąpić literami tak, aby otrzymać pięć imion męskich — Pierwsze litery tych imion wzduż, utworzą nazwę rzeki polskiej — Niema żadnego ryzyka. — Niepowodzenie wykluczone. — Wraz z zadaniem w liście podać dokładny adres, na co WP. otrzyma szczegółowy i niespodziankę. — Posiadamy dużo listów dziękczynnych.

Dom Wysyłkowy „Merkury“, Łódź 9. Skrz. pocz. 487.

68 mrg.

ziemi buraczanej drenowanej w jednym planie, zabudowania murowane I. klasy, 2 dobre konie, 6 krów, 11 kwiń maszynowa kompletna. Cena 19 000,— wpłata 10 000,— zł. lub wydzierżawie na 10 lat z mrg. 150 fantów do objęcia 3 500 zł. „Kolpol“, Poznań, Wrocławska 22.

Zupełnie

darmo wysyłamy cenniki ilustrowane rok 1931/32 zegarów, zegarków Świętowa Firma „Radical“, Warszawa, Graniczna 6-9

Posada

stała dla samotnego do objęcia za wypożyczeniem do 1 000 złotych, zabezpieczenie w realności. Zgłoszenia „Fawilon“, Poznań, Marszałka Focha 15

Wdowa

gospodarna, inteligentna, wykształcona obejmuje zarząd domu, zaopiekuje się małymi dziećmi, pomoże w nauce lub w biurze. Za skawe zgłoszenia do Gazy Grudziądzkiej pod nr 350 B.

Udziela pożyczek

długoterminowych na budowę, rozbudowę, spłaty długów, kupna nieruchomości przy niskim oprocentowaniu. „Własna Zagroda“, Spółdzielnia Hipoteczna-Kredytowa, z ogr. odpow., Poznań, Al. Marcinowskiego 3a. Telefon 3121 (dawn. Nowy Rynek 13).

Czerwone

prawo jazdy. Specjalny Kurs, Tuzyski Kursy Samochodowo-Motocyklowe. Warszawa, Mazowiecka 11, Praga, Szeroka 88.

Gospodarstwo

26 mrg. w tem 3 mrg. łąki z żywym i martwym inwentarzem na sprzedaż. Cena 19 000 zł. wpłata 13 000 zł. Właściciel: Walczak, Janiszewo, poczta Poniec, powiat Gostyń.

Na całej kuli ziemskiej uznaje się stwierdzoną prawdę, że tylko reklama ogłoszeniowa

jest dźwignią każdego przedsiębiorstwa, tem więcej w obecnych czasach.

Tego jeszcze nie było!

Z POWODU KRYZYSU dodajemy rewolwer dz. Syst. „Brown“ U. P. Nr. 2341, strzelający z naboju (bez szwolenia polij) otrzyma każdy bezpłatnie, kto zamówi u nas zegarek ze złota francuskiego „ANKIER“, niczem nie różniący się od prawdziwego złota 18 karat za zł 7,50 (zam 60.) z 10 letnią gwarancją, wyregulowany do minuty, z wiecznym szkłem 2 sat. 14.—, lep gat. 12, 15, 18, kryty z irtzema kopertami „Remontoir“ 15, 17, 19, 25, na rękę 15, 20, De- wiczki ze złota francuskiego 2, 4, 6, 8. Wysyłamy pocztą na li- stowne zamówienie za zaliczeniem. Za kosztą przesyłki płaci kupu- jący. Bez ryzyka! — W razie nie spodoba- nia się zwracamy pie- niądze — Adresować: Dom Eksportowy

Warszawa, oddz. T. Plac Napoleona, Skrz. pocz. 310.

KASZEL

MĘCZY

Znaczną ulgę przynoszą oryginalne

PASTILLES VALDA

w sprzedaży w aptekach i składach aptecznych.

UWAGA! UWAGA!

Każdy czytelnik powinien tę okazję wykorzystać. Firma „TOWAR KRAJOWY“ w Łodzi postanowiła aby rozpowszechnić swoje wyroby, wystawia komplety reklamowe po cenach niebywale niskich, aby przekonać o dobroci naszych towarów oraz niskich cenach.

Taki cały komplet męski lub damski wysyłamy tylko za zł 13,50

a mianowicie: 1 swetr zimowy męski lub damski do zapinania z przodu lub palower w najnowszych angielskich desenjach, 1 koszula tryk zimowa puszysta i ciepła lub 1 para kalosów dających w tymże gatunku albo 1 koszulę damską zimową tryk lub reformy damskie, 1 szal czysto wełniany w kol. gładkich lub desenjowych, 3 p. skarpetek zimowych lub 2 p. pończoch damskich wełnianych, 1 p. rękawiczek wełn. i 8 chusteczki białystowe. Taką całą wyprawę wysyłamy tylko za zł 13,50.

Wysyłamy również komplet drugi damski tylko za zł 21,—

a mianowicie: 3,5 m. rypsu czysto wełnianego w bardzo dobrym gatunku na suknię damską swiętozoną (kolor według żądania), 1 swetr damski do zapinania z przodu lub palower w najnowszych angielskich desenjach, 1 koszulę trykotową zimową w bardzo dobrym gatunku, 1 p. reformy zimowych i 3 chusteczki białystowe. To wszystko wysyłamy tylko za zł 21,—.

Z działu konfekcji męskiej wysyłamy jako reklamę ubranie BOSTONOWE w kolorach gładkich: granat, czarny lub brąz oraz w najnowszym desenie, uszyte podług ostatniej mody z dobremi dodatkami tylko za zł 48.—. Prosimy podać rozmiar ubrania. Powyższe komplety wysyłamy po otrzymaniu listownego zamówienia. (Płaci się przy odbiorze na poczekaniu, do komplectu dołączamy złoty 2,50 jako koszty opakowania i opłaty pocztowej). Zapewniamy, iż kupujący nie nie ryzykuje, gdyż o ile towar się nie podoba, przyjmujemy takowy z powrotem i swobodnie ostateczną należność. Zamówienia prosimy adresować: Firma „TOWAR KRAJOWY“ 2,642, skrzynka pocztowa 540. Dział 5.

Chcesz przyjemnie

i z korzyścią dla Siebie wykorzystać długie zimowe wieczory zapisz się na korespondencyjne Kursy „WIEDZA“ w Krakowie ul. Studencka 14, które przygotowują Cię

do egzaminu z 7-miu klas szkoły powszechnej, ewentualnie do egzaminu nadzwyczajnego z 6 klas gimnazjalnych, oraz do matury gimnazjalnej lub seminarjum nauczycielskiego

Zadaj bezpłatnych prospektów!!!

Zagraniczne Przedsiębiorstwo Państwowe poszukuje wszędzie INTELIGENTNYCH ZASTĘPCÓW zarówno w większych miastach, jak i najmniejszych osadach, celem sprzedaży dobrze wprowadzonego artykułu monopolowego. Zgłoszenia pod „RAD“ do Biura Ogłoszeń P. A. P. Warszawa, Marszałkowska 95.

Biblioteczka teatralna

- Sztuczki i komedjki dla starszych i młodzieży.
- Chrapanie z rozkazu. Komedja w 1 akcie, (3 m. i 1 k.).
  - Ciotka na wydaniu. Komed. w 1 akcie (2 m., 2 k.).
  - Gogo (nie mów hop, aż przeskoczysz). Komedja w 1 akcie. (4 m., 1 k.).
  - Tajemnica. Fraszka sceniczna w odsłonie (2 m., 2 k.).
  - Kajcio. Komedja w 1 akcie (3 m. 2 k.).
  - Podjezana osoba. Komedja w 1 akcie (2 m., 2 k.).
  - Bilecik miłosny. Fraszka w 1 odsłonie (2 m., 2 k.).
  - Marcowy kawaler. Krotchwila w 1 akcie (3 m., 1 k.).
  - Werbel domowy. Komedja ze śpiewami w 1 odsłonie (4 m., 2 k.).
  - Maż od biedy. Komedja w 1 akcie. (3 m., 3 k.).
  - Pokój do wynajęcia. Krotchwila w 1 akcie (5 m., 3 k.).
  - Zywy nieboszczyk. Krotchwila w 1 akcie (3 m., 8 k.).
  - W starym piecu djabeł pali. Komedja w 1 akcie (3 m., 2 k.).
  - Kuzynek. Komedja w 1 odsłonie. (2 m., 1 k.).
  - Spudlowali. Komedja w 1 akcie. (5 m., 1 k.).
  - Chłopi arystokracji. Dramat w 1 akcie ze śpiewami. (7 m., 2 k.).
- Każda z powyższych książek kosztuje 90 groszy.
- UWAGA! Cyfry podane w nawiasach, z literą m. oznaczają ilość występujących w sztuce męczyzn, z literą k. kobiet.
- Przy przesyłce nie więcej jak 5 książek załączyć opłatę pocztową 55 groszy, na większe przesyłki 65 groszy.
- Wysyłkę książek skuteczniamy za poprzednim nadesłaniem pieniędzy na konto P. K. O. nr. 200 420.

Zakłady Graficzne i Wydawnicze Wiktora Kulerskiego — Grudziądz (Pomorze).

Ekspozytura przy ulicy Wybickiego nr. 9.

Książki do nabożeństwa.

- Wiarą, Nadzieją, Miłością. Format 9x6 cm. Opr. czarna skórkowa. Cena 2,40
- Wianuszek. Format 8,5x6,5 cm. Opr. czarna skórkowa. Cena 3,90
- Książka miniaturowa. Format 8x5,5 cm. Opr. czarna skórkowa. Cena 1,50
- Złoty Oltarz. Format 10x7 cm. Opr. czarna skórkowa. Cena 4,75
- Bóg z Tobą. Format 10x7 cm. Opr. czarna skórkowa. Cena 4,80

Na przesyłkę 1 książki należy załączyć na opłatę pocztową 30 groszy. Na przesyłkę nie więcej jak 5 książek załączyć na opłatę pocztową 55 groszy na większe przesyłki 1 złoty.

Wysyłkę książek skuteczniamy za poprzednim nadesłaniem pieniędzy na konto P. K. O. nr. 200 420.

Zakłady Graficzne i Wydawnicze Wiktora Kulerskiego — Grudziądz (Pomorze).

Ekspozytura przy ulicy Wybickiego nr. 9.

Głuchota uleczalna.

Wynalazek „Eufonia“ z demonstracjami specjalistom. Usuwa przytępiony słuch, szum i ciekniecie uszów. Liczne podziękowania. Zgadzajcie bezpłatnej pouczającej broszury. Adres: „Eufonia“, Litzki k. Krakowa.

Zarobek

znajdą sgencl losowi, oraz pod- óżujący rozmaitych branż, przyjmując zastępstwo oddziału towarowego. Gospodarze Zakłady Lwów, Wałowa 11. Listownie.

Prenumerata: „Gazeta Grudziądzka“ wychodzi trzy razy tygodniowo: na wtorek, czwartek i sobotę. Przedpłata wynosi w Polsce na poczekanie miesięcznie 1,80 zł., kwartalnie 5,80 zł., w Grudziądzu w ekspedycji, agencjach i filjach: miesięcznie 1,30 zł.; kwartalnie 5,90 zł. Pod opaską 4 zł. kwartalnie. Kwartalnie: we Francji i Belgii 30 franków, w Niemczech 4,90 rnk., w Szwajcarii 5 franków, w Czechosłowacji równowartość 1 dolara, w Ameryce i w Kanadzie 1 dolar.

Ogłoszenia: „Gazeta Grudziądzka“ wychodzi w 8-eh wydaniach: I. (Pomorze), II. (B. sabór rosyjski, Małopolska, Za granicą), III. (Poznańskie, G. Śląsk). Strona liczy na szerokość 2 lamy tekstowe po 62 mm. poza tekstem 8 lamów po 80 mm.

W jednym dowolnym wydaniu wiersz mm.; w swyczarz; arsz 0,20 zł., w nadesłaniem 0,20 zł., w tekście 1,80 zł.

W dwóch dowolnych wydaniach ceny dwa razy wyższe jak w jednym.

W całym nakładzie (wskazykile trzy wydania) wiersz mm.; w swyczarz; arsz 0,50 zł., w nadesłaniem 1,50 zł., w tekście 3,00 zł. os 1-ej stronie 4,00 zł.

Ogłoszenia drobne: W wydaniu ogólnem słowo 0,20 zł., słowa tłustym drukiem podwójnie. W wydaniu jednem: słowo 0,15 zł., słowa tłustym drukiem podwójnie. Ogłoszeń drobnych więcej 1,00 zł. nie przyjmuje się. Ogłoszenia drobne umieszczają się tylko za gotówkę z góry.

Uwagi ogólne: Za zastrzeżone miejsca dołącza się 20%. Za układ tabelaryczny 30%. Nekrologi do 50 mm 25%. Dla poszukujących pracy bezpłatnie. W stencjach należy podać koniecznie wydanie, w którym ogłoszenie ma się pojawić.

Drobne omyłki, nie smieniające zasadniczego sensu, nie uprawniają ogłaszającego do żądania bezpłatnego powtórzenia ogłoszenia. Za terminowy druk ogłoszeń administracja nie odpowiada. Do numeru niedzielnego (z data sobota w nagłówku) przyjmują się ogłoszenia do środy rana. Ogłoszenia w miejscach zastrzeżonych zamieszczają się w miarę miejsca bez gwarancji i tylko wtedy, gdy zostanie zapłacony dodatek 20%. Za dzień ogłoszeniowy redakcja nie odpowiada. — Posadnione reklamacje swzględnia się do dni 6-miu.

Adres: „Gazeta Grudziądzka“, Grudziądz, telefon 811 i 812. Konto PKO Poznań 200420, Złota Wiktora Kulerski, Redaktor odpowiedzialny Grudziądz Tuszewo.

Drukiem Zakł. Graf. Wiktora Kulerskiego